

УДК 347.77.025

С. Й. ЛИТВИН

Степан Йосипович Литвин, кандидат юридичних наук, доцент ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СУТНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ, ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Цивільні правовідносини виникають з приводу конкретних об'єктів (матеріальних та нематеріальних), за допомогою яких суб'єкти правовідносин можуть задовольнити свої потреби. Наявність об'єкта права багато в чому визначає характер відповідних відносин, конкретні акти поведінки, закріплені у вигляді моделі в правах і обов'язках та реально здійснювані в повсякденному житті. Так, характер об'єкта, його властивості дають можливість застосування специфічних форм захисту прав учасників відносин¹. Вказане свідчить, що питання щодо поняття об'єкта цивільних прав є відправним моментом у дослідженні будь-яких правовідносин.

У структурі цивільно-правового категоріального апарату результату інтелектуальної, творчої діяльності позиціонуються в якості одного з різновидів об'єктів цивільних прав. Як і щодо більшості інших об'єктів, перелічених у ст. 177 та ст. 199 ЦК України, легальна дефініція категорії «результати інтелектуальної, творчої діяльності» відсутня, а визначення, що склалися з її приводу в науковій літературі, досить різноманітні.

Дослідженню цих проблем присвячені роботи дореволюційних російських цивілістів Г. Ф. Шершеневича та В. І. Піленка. У радянській цивілістичній науці слід (у хронологічному порядку) назвати роботи В. І. Серебровського, Б. С. Антимонова та К. А. Флейшиць, У. К. Ісханова, пізніше – В. Л. Черткова, В. Г. Камишева, В. О. Рясенцева, І. Е. Маміофи, В. Я. Йонаса, М. М. Богуславського, Е. П. Гаврилова, О. К. Юрченка, В. А. Рассудовського, М. П. Ринга, В. П. Шатрова. Особливо варто відзначити роботи українських дослідників: Ю. Г. Матвеева, Ч. Н. Азімова, О. А. Підопригори, В. І. Жукова, С. Д. Волошка, Н. М. Мироненко, В. Л. Мусіяки, В. І. Дахна, О. О. Підопригори, В. М. Крижної та ін.

Метою статті є аналіз та з'ясування сутності результату інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкта цивільного права. У результаті дослідження спробуємо визначити місце результатів інтелектуальної, творчої діяльності серед інших об'єктів цивільних прав відповідно до обраного методологічного розуміння їх правової природи, а також виявити притаманні їм особливості.

Для визначення сутності результату інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкта цивільного права насамперед слід визначитися з конкретною теорією об'єктів, якої ми будемо дотримуватися, виявлення її особливостей у контексті договорів у сфері трансферу технологій.

Поняття об'єкта цивільного права є дискусійним у цивілістиці, що може бути доведено великою кількістю різноманітних поглядів, які існують у теорії права². Насамперед це викликано складністю його сутності. У теорії зустрічаються такі поняття, як «об'єкт права», «об'єкт цивільно-правового регулювання», «об'єкти цивільних правовідносин», «об'єкти суб'єктивних цивільних прав». У свій час Р. О. Халфіна вказувала на те, що при застосуванні термінів «об'єкт права» і «об'єкт правовідносин» спостерігається зворотне положення: одне і теж поняття позначається двома термінами. Оскільки суб'єктивне право – завжди елемент правовідносин, поняття «об'єкт права» і поняття «об'єкт правовідносин» фактично збігаються³.

В. І. Сенчищев, зауважив, що при з'ясуванні питання про тотожність понять «об'єкт цивільних правовідносин» і «об'єкт цивільних прав» варто виходити з того, що цивільні правовідносини (як суспільні відносини, врегульовані правом) не можуть мати об'єктом свого впливу явище, що не є «об'єктом цивільних прав». Отже, в істотній своїй частині зміст понять «об'єкт цивільних прав» і «об'єкт цивільних правовідносин», якщо не є тотожним, то, принаймні, не повинен суперечити один одному стосовно аналізу конкретних цивільних правовідносин, оскільки «дещо», що не є об'єктом цивільних прав, не може бути і об'єктом цивільних правовідносин, і навпаки⁴. На нашу думку, слід погодитися із зазначеною точкою зору стосовно того, що поняття «об'єкт цивільних прав» та «об'єкт цивільних правовідносин» є тотожними за змістом правовими категоріями.

Об'єкт правовідносин – це предмет, на який спрямована діяльність суб'єктів правовідносин, здійснювана в процесі реалізації ними своїх юридичних прав і обов'язків⁵. У свою чергу, М. М. Агарков переконаний, що для запобігання плутанини краще було б раціоналізувати термінологію й вважати об'єктом права те, на що спрямована поведінка зобов'язаної особи, насамперед річ; поведінку ж зобов'язаної особи, що характеризується тими чи іншими ознаками (передача речі, сплата грошей, виробництво певної роботи, утримання від видання чужого літературного твору тощо), називати змістом правовідносин⁶.

Згідно з В. М. Хвостовим об'єктом права є «тот предмет, реально существующий или только мысленно представляемый, над которым сосредоточена... власть... заключающаяся в субъективном праве»⁷. Очевидно, що тієї ж точки зору щодо категорії «об'єкт» дотримується й Р. О. Халфіна, яка зазначає, що об'єкт – це реальні предмети матеріального світу, продукти духовної творчості в об'єктивованій формі⁸.

Загалом у науці цивільного права є чимало різних точок зору з приводу того, що є об'єктом правовідносин. Так, згідно з однією науковою позицією, об'єктом правовідносин є дії і речі⁹. Інші вважають, що об'єкт цивільного права та правовідносин – це те, заради чого суб'єкти вступають у правовідносини і на що спрямовані їхні суб'єктивні права та обов'язки з метою здійснення своїх законних прав та інтересів¹⁰. Тобто, об'єктами цивільних правовідносин є: а) речі; б) дії, послуги; в) результати духовної і інтелектуальної творчості; г) особисті немайнові блага. Інакше кажучи, рекомендується застосовувати теорію множинності. Поряд із теорією множинності об'єктів існує теорія єдиного правового об'єкта. Її прихильники вважають, що об'єктом прав є не вся різноманітність підконтрольних особі об'єктивних явищ, а тільки їх певна і єдина група, на яку поширюється дія наданих особі прав¹¹.

Так, одні науковці стверджують, що об'єктом правовідносин є дії суб'єкта, оскільки можливість установлення правових відносин існує тільки між суб'єктами (теорія дії)¹², мотивуючи свою позицію тим, що право може регулювати лише поведінку людей і не впливає безпосередньо на речі та інші матеріальні блага. Суспільний зв'язок між людьми встановлюється в результаті їх взаємодії, цивільні правовідносини можуть впливати лише на поведінку людини. Тому об'єктом цивільних правовідносин є поведінка його суб'єктів, спрямована на різного роду матеріальні й нематеріальні блага¹³.

Інші вважають, що об'єктом правовідносин є те, на що спрямована поведінка управомоченої особи, – матеріальні і нематеріальні блага^{14,15,16}. Так, під об'єктом правових відносин варто розуміти ті матеріальні й духовні блага, наданням і використанням яких задовольняються інтереси правочинної сторони правовідносин¹⁷. Н. С. Суворов, наприклад, визначив об'єкти прав як: предмети, що надають матеріального змісту правовідносинам між управомоченими та зобов'язаними суб'єктами, або, інакше, з приводу яких існують ці правовідносини; усе те, що становить благо та має чи може мати у майбутньому інтерес для управомоченого суб'єкта¹⁸.

Слід зазначити, що саме теорію «об'єкт – благо» обрав вітчизняний законодавець. Проте цивільне законодавство України не дає легального визначення об'єкта в точному розумінні цього слова, а сам термін «благо» є для нього новим. Законодавець у ст. 177 ЦК України тільки розкриває обсяг того, що розуміється під об'єктом, за допомогою перерахування. Цей перелік не є вичерпним, а тому з розвитком суспільства перед правозастосовною практикою виникне проблема можливості віднесення певного явища об'єктивної дійсності, яке за межами наведеного переліку, до об'єктів цивільного права. Як зазначає С. О. Сліпченко, поняття «благо» – це все те, що об'єктивно існує та завдяки своїм корисним властивостям здатне задовольнити потребу, що дозволяє вивести його характерні ознаки¹⁹. По-перше, явища об'єктивної дійсності повинні мати корисні властивості, де користь розуміється як полегшення, допомога, покращення, вигода, благополуччя. По-друге, корисні властивості та здатність задовольняти потреби повинні бути пізнані та усвідомлені людиною (відкриті). По-третє, явища об'єктивної дійсності можуть бути використані для задоволення потреби тільки тоді, коли вони або вже є, або доступні особі, знаходяться в межах її досягнення.

Крім того, поняття «благо» входить у систему, яка поділяється на поняття вищого, середнього та нижчого рівнів. Як вказує Д. А. Керімов, співвідношення між ними має підкорятися діалектиці загального, особливого і окремого²⁰. Таким чином, благо є поняттям вищого рівня (загальне), з позиції українського законодавця – тотожним поняттю «об'єкт цивільного права». Матеріальні та нематеріальні блага – поняття середнього рівня (особливе). А речі, гроші, цінні папери, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної діяльності, інформація, особисті немайнові блага, тощо є поняттями нижчого рівня – окреме.

Не заперечуючи значення легальних дефініцій, положень, закріплених у нормативних актах, як одного з найважливіших та найголовніших засобів аргументації у юридичній науці, разом з тим зазначимо, що закріплення будь-якої теоретичної конструкції у тексті нормативного акта саме по собі ще не може слугувати неспростовним доказом глибокої теоретичної обґрунтованості закріпленого поняття чи свідомством кінцевого вирішення дискусії.

Не погоджуючись із наведеною теорією, можна навести висловлювання Я. М. Магазинера, який стверджував, що коли особа має право, то воно полягає в тому, що вона може вимагати певні дії від іншої особи, тобто, що вона зобов'язана до того, на що перша особа управомочена. Об'єктом права є те ж саме, що є об'єктом зобов'язання²¹. І дійсно, тільки поведінка людини (дія) здатна до реагування на вплив. Речі та результати інтелектуальної, творчої діяльності не здатні до такого реагування і тому не можуть бути, на наш погляд, об'єктами права в науковому розумінні.

Г. Ф. Шершеневич підкреслював, що юридичні відносини можливі лише між особами. Де немає суспільства, там немає й права, а отже, і юридичних відносин²². З цього випливає, що не може бути відносин

між людиною та річчю. Як слушно зазначає В. І. Жуков, що не може бути правовідносин між людиною й річчю, так само як між людиною й продуктом її творчої діяльності. Люди й речі не є елементами правовідносин, як не є елементами електрики ебонітова паличка й шкіра, тертям яких створюється електрика²³.

Таким чином, на думку Я. М. Магазинера, елементами правовідносин є: по-перше, обов'язок однієї особи (зобов'язаної) вчинити або не вчинити певну дію та, по-друге, право іншої особи (управомоченої) на вчинення або вчинення зобов'язаною особою цієї дії. Право на дію й обов'язок до дії і становлять зміст правовідносин. Все це означає єдність (тотожність) об'єкта права та обов'язку в правовідносинах, неподільність і одночасність їхнього існування як двох сторін тієї єдності, якою є правовідносини²⁴.

Отже, об'єктом цивільних правовідносин є те, на що правовідносини спрямовані й що здатне реагувати на вплив правовідносин, тобто поведінка людини. Зазначена концепція одержала назву теорії дії чи теорії поведінки.

Так, в обґрунтуванні цієї теорії О. С. Іоффе писав: коли об'єктом явища є зовнішній предмет, на який це явище, в силу властивого йому характеру й змісту, здатне чинити вплив, то об'єктом цивільних правовідносин є те, на що спрямовані (або, точніше, те, на що впливають) цивільне суб'єктивне право й цивільно-правовий обов'язок як елементи цивільних правовідносин, що утворюють його безпосередній зміст. ... При цьому суб'єктивне цивільне право забезпечує управомоченій особі не її власну поведінку, а поведінку інших, зобов'язаних осіб. Отже, дії зобов'язаної особи і є об'єктом суб'єктивного цивільного права²⁵.

Тільки людська поведінка (дія) здатна до реагування на вплив з боку суб'єктивного права та правового обов'язку. Ані речі, ані результати інтелектуальної, творчої діяльності (відкриття, винаходи, комп'ютерні програми, бази даних тощо) не здатні до такого реагування, й тому в науковому розумінні поняття не можуть бути об'єктами права. Саме поведінка (дії особи) і є об'єктом цивільних правовідносин, тоді як матеріальні та нематеріальні блага, у свою чергу, є об'єктом відповідної поведінки учасників (суб'єктів) правовідносин.

З урахуванням зазначеного варто погодитися з думкою Я. М. Магазинера та О. С. Іоффе щодо розділення об'єкта цивільних правовідносин на матеріальний і юридичний. Під матеріальним об'єктом слід розуміти не тільки матеріальні об'єкти (речі, до яких можна доторкнутись), а й нематеріальні (права на результати інтелектуальної, творчої діяльності)²⁶. Юридичний об'єкт – це дії зобов'язаної особи у відносних правовідносинах або дії всіх зобов'язаних третіх осіб в абсолютних правовідносинах. Якщо об'єктом вважати тільки річ чи нематеріальне благо (честь, гідність чи результат інтелектуальної, творчої діяльності), то тоді у різних прав буде один об'єкт. Так, у разі використання твору він є об'єктом різних прав: права на винагороду, права на доступ тощо. Але ж у вказаних прав є елемент самостійних правовідносин, в яких обов'язково є «власний» юридичний об'єкт. У правовідносинах стосовно виплати винагороди це будуть дії зобов'язаної особи щодо виплатити певної суми винагороди автору винаходу²⁷.

Також це дасть можливість мати на увазі ще одну досить важливу деталь, а саме те, що наука цивільного права безпосередньо результати інтелектуальної, творчої діяльності не вивчає. Норми права тільки враховують ті чи інші його об'єктивні властивості, які встановлюються іншими науками, і пов'язує з ними виникнення, зміну чи припинення певних прав і обов'язків стосовно географічного зазначення.

Отже, з повною впевненістю можна стверджувати, що на результати інтелектуальної, творчої діяльності можливе встановлення права тільки в сенсі права на використання того чи іншого результату. Тобто, об'єктом виключного права є не результат інтелектуальної, творчої діяльності, а вчинення передбачених законодавством дій (використання, розпорядження) щодо результату інтелектуальної, творчої діяльності. Отже, юридичними об'єктами є саме «право на твір», «право на винахід», «право на новий сорт рослини» тощо, а не сам твір, винахід, сорт рослини та ін. «Право на результат інтелектуальної, творчої діяльності» означає, що особа, якій воно належить, має право вимагати від усіх третіх осіб визначених дій, а саме: дозволяти – забороняти (негативне право/виключне право), а щодо самого суб'єкта права – «здійснювати» та «дозволяти».

Стосовно результатів інтелектуальної, творчої діяльності, слід зазначити й наступне. Результатом творчої діяльності є дещо таке, чого ще не існувало, певні нематеріальні результати праці людини творчого характеру²⁸. Цей результат повинен бути новим, оригінальним, він не має бути повторенням уже відомого. Результати можуть з'явитися саме внаслідок інтелектуальної, творчої діяльності. У цьому аспекті специфічною рисою творчості є те, що творча діяльність не може бути повторенням відомого, її результату завжди властива новизна. Суб'єктом творчої діяльності може бути лише людина. Творчість – процес усвідомлений, цілеспрямований і, як правило, передбачуваний. Вона властива людині у будь-якій сфері її доцільної діяльності²⁹. Водночас слід розуміти, що творча діяльність – поняття більш широке, ніж інтелектуальна діяльність.

Результати інтелектуальної діяльності – це також результати творчої діяльності. Але результати інтелектуальної діяльності обов'язково мають відповідати встановленим вимогам закону. Лише за цієї умови результати інтелектуальної діяльності можуть бути об'єктами права інтелектуальної власності. У разі їх невідповідності вимогам закону вони не можуть стати об'єктами правової охорони. Будь-який твір літератури, науки і мистецтва, суміжні права підпадають під охорону права, якщо вони відповідають вимогам закону. Науково-технічним результатам правова охорона надається лише на підставі відповідної кваліфікації спеціальним державним органом управління і видачі правоохоронного документа. Правова охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності обмежується лише територією України. Охорона прав на зазначені об'єкти на території інших держав здійснюється лише на підставі відповідних міжнародних конвенцій і договорів.

Інтелектуальна діяльність і творча діяльність – це розумова діяльність. У цьому аспекті ці два види діяльності збігаються. Але не всяка розумова діяльність є інтелектуальною чи творчою. Людина може розу-

мово працювати, але творчого результату не досягти. Творчість, внаслідок якої з'являється щось нове, власлива далеко не всім³⁰.

З урахуванням зазначеного, слід визнати, що об'єкти цивільних прав і об'єкти цивільних правовідносин за суттю поняття тотожні. Це дає змогу однаково користуватися як тією, так і іншою термінологією.

Вважаємо, що є прийнятною точка зору, відповідно до якої об'єктом правового регулювання є лише поведінка особи (її дії), а не будь-які інші явища об'єктивної дійсності, наприклад речі або результати інтелектуальної, творчої діяльності. Тому видається, що саме поведінка і є об'єктом цивільних правовідносин, тоді як матеріальні і нематеріальні блага, у свою чергу, становлять об'єкт відповідної поведінки суб'єктів правовідносин.

Враховуючи нематеріальну сутність, щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності встановлення права можливе тільки в сенсі права на використання того чи іншого результату. Тобто, об'єктом виключного права є не результат інтелектуальної, творчої діяльності, а вчинення передбачених законодавством дій (використання, розпорядження) щодо результату інтелектуальної, творчої діяльності. Право на результат інтелектуальної, творчої діяльності» означає, що особа, якій воно належить, має право вимагати від усіх третіх осіб визначених дій, а саме: дозволяти – забороняти (негативне право/виключне право), а щодо самого суб'єкта права, то «здійснювати» та «дозволяти».

¹ Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М. : Юрид. лит., 1974. – 350 с.

² Сенчищев В. И. Объект гражданского правоотношения / В. И. Сенчищев // Актуальные вопросы гражданского права ; под ред. М. И. Брагинского ; Исслед. центр частного права ; Российская школа частного права. – М. : Статут, 1998. – С. 109–160.

³ Халфина Р. О. Вказана праця. – 350 с.

⁴ Сенчищев В. И. Вказана праця. – С. 109–160.

⁵ Дудин А. П. Объект правоотношения (вопросы теории) / А. П. Дудин. – Саратов, 1980. – С. 68.

⁶ Агарков М. М. Обязательство по советскому гражданскому праву / М. М. Агарков. – М., 1940. – 192 с.

⁷ Хвостов В. М. Общая теория права: элементарный очерк. – 2-е изд. / В. М. Хвостов. – М., 1905. – 211 с.

⁸ Халфина Р. О. Вказана праця. – 350 с.

⁹ Тархов В. А. Гражданское право. Общая часть. Курс лекций / В. А. Тархов. – Чебоксары : Чуваш. кн. изд-во, 1997. – 331 с.

¹⁰ Цивільне право України: [підруч.] : у 2-х кн. / [Дзери О. В., Боброва Д. В., Довгерт А. С. та ін.]; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 1. – 736 с.

¹¹ Иоффе О. С. Правоотношение по советскому гражданскому праву / О. С. Иоффе. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1949. – 144 с.

¹² Там само.

¹³ Гражданское право: [учеб.] / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : Проспект, 1998. – Ч. 1. – 632 с.

¹⁴ Синайский В. Н. Русское гражданское право / В. Н. Синайский. – М. : Основа, 2002. – 638 с.

¹⁵ Красавчиков О. А. Советское гражданское право : в 2 т. / О. А. Красавчиков – М. : Высш. шк., 1968. – Т. 1. – 520 с.

¹⁶ Тархов В. А. Вказана праця. – 331 с.

¹⁷ Общая теория права : учеб. / под ред. А. С. Пиголкина. – М., 1996. – 384 с.

¹⁸ Суворов Н. С. Лекции по энциклопедии права / Н. С. Суворов. – М. : Печатня А. И. Снегиревой, 1907. – 129 с.

¹⁹ Сліпченко С. О. Поняття об'єкта цивільного права за ЦК України / С. О. Сліпченко // Право України. – 2007. – № 12. – С. 81–84.

²⁰ Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) / Д. А. Керимов – М, 2000. – 560 с.

²¹ Магазинер Я. М. Объект права / Я. М. Магазинер // Очерки по гражданскому праву. – Л. : ЛГУ, 1957. – 292 с.

²² Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. – 7-е изд. / Г. Ф. Шершеневич. – СПб. : Издание братьев Башмаковых, 1909. – 818 с.

²³ Жуков В. И. Правовая охрана объектов научно-технического творчества / В. И. Жуков. – Х. : Юрид. ин-т, 1983. – 96 с.

²⁴ Магазинер Я. М. Вказана праця. – 292 с.

²⁵ Иоффе О. С. Вказана праця.

²⁶ Там само.

²⁷ Там само.

²⁸ Советское гражданское право : учеб. / под ред. В. А. Рясенцева. – М., 1965. – 546 с.

²⁹ Право інтелектуальної власності: Акад. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. / [за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького]. – К. : Ін Юре, 2007. – 696 с.

³⁰ Там само.

Резюме

Литвин С. Й. Сутність результату інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкта цивільного права.

У статті досліджено та визначено сутність правової природи результату інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкта цивільного права. Визначено місце результатів інтелектуальної, творчої діяльності серед інших об'єктів цивільних прав відповідно до обраного методологічного розуміння їх правової природи. Виявлено притаманні їм особливі ознаки. Зауважено, що об'єктом виключного права є не результат інтелектуальної, творчої діяльності, а вчинення передбачених законодавством дій (використання, розпорядження) щодо результату інтелектуальної, творчої діяльності.

Ключові слова: об'єкт цивільного права, об'єкт цивільних правовідносин, результат інтелектуальної, творчої діяльності, нематеріальне благо.

Резюме

Литвин С. Й. *Сущность результата интеллектуальной творческой деятельности как объекта гражданского права.*

В статье исследована и определена сущность правовой природы результата интеллектуальной, творческой деятельности как объекта гражданского права. Определено место результатов интеллектуальной, творческой деятельности среди других объектов гражданских прав в соответствии с избранным методологическим пониманием их правовой природы. Выявлены присущие им особые признаки. Отмечено, что объектом исключительного права является не результат интеллектуальной, творческой деятельности, а совершение предусмотренных законодательством действий (использование, распоряжение) относительно результата интеллектуальной, творческой деятельности.

Ключевые слова: объект гражданского права, объект гражданских правоотношений, результат интеллектуальной, творческой деятельности, нематериальное благо.

Резюме

Lytvyn S. *The Result of Intellectual and Creative Activity as an Object of Civil Law.*

The article explored and defined the essence of the legal nature of the result of intellectual and creative activity as an object of civil rights. The place of intellectual and creative activity among other objects of civil rights in accordance with the chosen methodological understanding of their legal nature. Revealed the inherent special characteristics. It is noted that the object of an exclusive right is not the result of intellectual and creative activity, and the commission of acts provided by the law (the use, disposal) with respect to the results of intellectual and creative activity.

Key words: object of civil law, the object of civil relations, the result of intellectual and creative activity, intangible benefits.

УДК 347. 795. 4

Д. О. МАРІЦ

Дарія Олександрівна Маріц, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА БАГАЖУ НА ТАКСІ

Транспортні послуги у сучасному світі відіграють важливу роль як у забезпеченні переміщення пасажирів у просторі, так і в здійсненні перевезень вантажів. Послуги у сфері перевезень пасажирів мають бути якісними, швидкими, безпечними та комфортними. Транспортна інфраструктура є досить розгалуженою, а нормативне регулювання – надзвичайно об'ємним. Водночас законодавець повною мірою не врахує ті правовідносини, що потребують врегулювання у сучасних умовах. Так, на сьогодні існує ряд підзаконних нормативних актів, які були прийняті ще за радянських часів і на сьогодні залишаються чинними, хоча деякі положення вже не мають відповідного змістовного наповнення та подекуди суперечать іншим нормативним актам. Водночас проекти нагальних законів до цих пір залишаються не розглянутими та не прийнятими. Наприклад, у жовтні 2012 р. до Верховної Ради України був поданий проект Закону «Про перевезення на таксі та перевезення на замовлення», однак 12 грудня 2012 р. проект було відкликано. Так, на сьогодні жоден інший проект у цьому напрямі не було надано до розгляду.

Одним із найпопулярніших видів перевезень є автомобільні перевезення, що забезпечує таксі. Відповідно, сучасне законодавство не містить спеціального нормативного акта, який би регулював правовідносини, що виникають у цій сфері. **Тому актуальність** питань, які порушено у цій статті, обумовлюється насамперед недосконалістю правового регулювання відносин у сфері перевезень за допомогою таксі, а також відсутністю наукових досліджень договірних відносин, які виникають в організації перевезень за допомогою таксі.

Ступінь наукової розробки теми не визначається особливою увагою з боку правознавців, серед основних досліджень у сфері перевезень на таксі є праці О. Гришка та О. Нечипуренка. Договірним відносинам у сфері автомобільних перевезень присвячені праці А. Волкової, І. Голенко, О. Онищенко. Питанням ефективності лізингу маршрутних таксі приділена увага і економістів, зокрема С. М. Акіньшина. Інші публікації мають публіцистичний характер. Їх авторами є О. Крючков, В. Машкін, Н. Позняк-Хоменко, М. Хімич, В. Чепіжко.

Автомобільний транспорт – це галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами. За інформацією, що була надана Головним управлінням статистики у м. Київ, за січень–серпень 2015 р. автомобільним транспортом перевезено 206 млн 772,6 тис. пасажирів, порівняно з січнем–серпнем 2014 р. перевезено 261 млн 901,9 тис. пасажирів. А за даними Кореспондент.net послугами автомобільного транспорту (за урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалися 1 млрд 715 млн 300 тис. пасажирів, що на 22,2 % менше, ніж за 2014 рік¹. У той же час перевезення пасажирів водним транспортом збільшилося на 1,2 % – до 0,5 млн осіб.